

Rozdział IV. AKTYWNOŚĆ EKONOMICZNA LUDNOŚCI

W celu analizy rynku pracy ludność w wieku 15 lat i więcej została podzielona - zgodnie z międzynarodowymi standardami - na trzy podstawowe kategorie: pracujących, bezrobotnych i biernych zawodowo. Ludność aktywna zawodowo obejmuje wszystkie osoby uznane za pracujące lub bezrobotne zgodnie z definicjami podanymi poniżej.

Do pracujących zaliczono wszystkie osoby w wieku 15 lat i więcej, które w okresie badanego tygodnia:

- wykonywały przez co najmniej 1 godzinę pracę przynoszącą zarobek lub dochód tzn. były zatrudnione w charakterze pracownika najemnego, pracowały we własnym (lub dzierżawionym) gospodarstwie rolnym lub prowadziły własną działalność gospodarczą poza rolnictwem, pomagały (bez wynagrodzenia) w prowadzeniu rodzinnego gospodarstwa rolnego lub rodzinnej działalności gospodarczej poza rolnictwem,
- nie wykonywały pracy (np. z powodu choroby, urlopu, przerwy w działalności zakładu, trudnych warunków atmosferycznych, strajku), ale formalnie miały pracę jako pracownicy najemni bądź pracujący na własny rachunek.

Bezrobotni są to osoby w wieku 15 - 74 lata, które spełniły jednocześnie trzy warunki:

- w okresie badanego tygodnia nie były osobami pracującymi,
- aktywnie poszukiwały pracy tzn. podjęły konkretne działania w ciągu 4 tygodni (wliczając jako ostatni - tydzień badany), aby znaleźć pracę,
- były gotowe (zdolne) podjąć pracę w tygodniu badanym i następnym.

Do bezrobotnych zaliczono także osoby, które nie poszukiwały pracy, ponieważ miały pracę załatwioną i oczekiwały na jej rozpoczęcie.

Ludność bierna zawodowo są to osoby w wieku 15 lat i więcej, które nie zostały zaklasyfikowane jako pracujące lub bezrobotne, tzn. osoby, które w badanym tygodniu:

- nie pracowały, nie miały pracy i jej nie poszukiwały,
- nie pracowały, poszukiwały pracy, ale nie były zdolne (gotowe) do jej podjęcia w tygodniu badanym i następnym.

Wyodrębnienie wymienionych kategorii ludności jest możliwe począwszy od 1990 r., tj. od początku transformacji ustrojowej. Dla lat wcześniejszych nie notowano w Polsce zjawiska bezrobocia, w związku z czym, przed 1990 r. wyróżniano tylko dwie kategorie ludności: czynnych i biernych zawodowo.

W spisie ludności 1988 do **czynnych zawodowo** zaliczano:

- osoby pracujące, dla których praca była głównym źródłem utrzymania oraz
- osoby posiadające główne niezarobkowe źródło i jednocześnie pracujące (praca stanowiła dla nich dodatkowe źródło utrzymania).

Do biernych zawodowo zaliczono osoby posiadające wyłącznie własne niezarobkowe źródło utrzymania oraz wszystkie osoby pozostające na utrzymaniu.

W związku z powyższym należy zaznaczyć, że w kolejnych spisach wystąpiły różnice metodyczne w zaliczaniu wybranych zbiorowości do kategorii aktywnych/czynnych lub biernych zawodowo.

W 1988 r. w województwie warmińsko-mazurskim ludność czynna zawodowo (aktywna) liczyła 635,2 tys. osób. W spisie powszechnym ludności i mieszkań w 2002 r. zanotowano 608,8 tys. osób aktywnych zawodowo. Jednocześnie dla 37,3 tys. osób nie ustalono statusu na rynku pracy (w większości były to osoby przebywające w momencie spisu za granicą, dla których nie uzyskano informacji czy osoby te pracują, czy są bierne zawodowo). Uwzględniając nawet pewne zaniżenie liczby aktywnych zawodowo (z powodu braku informacji o statusie na rynku pracy) widoczne jest zmniejszenie populacji reprezentującej realne zasoby pracy. W rozważanym okresie, ogólna liczba ludności w wieku 15 lat i więcej zwiększyła się o 144,0 tys. osób.

Tabl. IV. 1. Ludność w wieku 15 lat i więcej według aktywności ekonomicznej, płci i miejsca zamieszkania w latach 1988 i 2002

Wyszczególnienie	1988			2002			
	ogółem	czynni zawodowo	bierni zawodowo	ogółem	aktywni zawodowo	bierni zawodowo	nieustalony status na rynku pracy
w tysiącach							
Ogółem	998,3	635,2	363,1	1142,4	608,8	496,3	37,3
mężczyźni	484,9	355,9	129,0	551,9	328,3	205,9	17,7
kobiety	513,4	279,3	234,1	590,5	280,5	290,4	19,6
Miasta	586,8	362,7	224,0	704,8	375,2	302,2	27,3
Wieś	411,6	272,5	139,1	437,6	233,6	194,1	10,0

Jednocześnie nastąpił wzrost liczby osób biernych zawodowo (w wieku 15 lat i więcej) z 363,1 tys. osób w 1988 do 496,3 tys. osób w 2002 r. Przyrost ten świadczy o nasileniu procesu dezaktywizacji zawodowej ludności w badanym okresie.

Analizowane zmiany odmiennie kształtowały się w zbiorowości kobiet i mężczyzn oraz wśród mieszkańców miast i wsi.

Liczebność populacji aktywnych zawodowo mężczyzn zmniejszyła się pomiędzy 1988 a 2002 r. o 27,6 tys. osób, tj. o 7,8%, a liczba aktywnych zawodowo kobiet była w 2002 r. wyższa o 1,2 tys., tj. o 0,4% w porównaniu z wynikami uzyskanymi w spisie 1988. W tym samym okresie zbiorowość biernych zawodowo mężczyzn zwiększyła się o 59,6% (o 76,9 tys. osób), a o 1/4 wzrosła populacja biernych zawodowo kobiet (o 56,3 tys. osób).

Liczba aktywnych zawodowo osób zamieszkałych na wsi była w 2002 r. mniejsza od notowanej w spisie z 1988 r. o 39,0 tys., tj. o 14,3%, natomiast grupa aktywnych zawodowo mieszkańców miast wzrosła w tym czasie tylko o 12,5 tys., tj. o 3,4%. Jednocześnie w rozważanym okresie liczba biernych zawodowo zwiększyła się zarówno na wsi o 55,0 tys., tj. o 39,5%, jak i w miastach - o 78,2 tys., tj. o 34,9%.

Miernikiem zmian na rynku pracy jest współczynnik aktywności zawodowej*. Współczynnik wyznaczony dla ogółu ludności w wieku 15 lat i więcej wynosił w 1988 r. 63,6%, a w 2002 r. – 55,1%. Oznacza to, że w 1988 r. prawie 2/3 ludności w wieku 15 lat i więcej stanowili czynni zawodowo, natomiast czternaście lat później tylko niewiele ponad połowę ludności w tej grupie wieku pracowała lub poszukiwała pracy, tzn. była aktywna zawodowo.

Tabl. IV. 2. Współczynniki aktywności zawodowej ludności według płci i miejsca zamieszkania w latach 1988 i 2002

Wyszczególnienie	1988	2002
Ogółem	63,6	55,1
mężczyźni	73,4	61,5
kobiety	54,4	49,1
Miasta	61,8	55,4
Wieś	66,2	54,6

W obu analizowanych spisach powszechnych mężczyźni charakteryzowali się wyższą aktywnością zawodową niż kobiety. W ostatnim na 100 mężczyzn w wieku 15 lat i więcej przypadało przeciętnie 62 aktywnych zawodowo, a w grupie kobiet tylko 49 na 100 pracowało lub poszukiwało pracy. Analiza powyższych danych wskazuje, że w okresie 1988 - 2002 zmniejszyła się rozpiętość między wskaźnikami aktywności dla mężczyzn i kobiet. W 1988r. wynosiła ona 19,0 punktów procentowych, a w 2002 r. - 12,4 pkt. Obserwuje się znacznie szybsze obniżanie aktywności zawodowej mężczyzn niż kobiet.

Analiza dokonana na podstawie wyników dwóch ostatnich spisów wykazała, że nastąpiły zmiany w relacjach osób aktywnych zawodowo między mieszkańcami miast i wsi. W 1988 r. współczynnik aktywności zawodowej ludności zamieszkałej na wsi był o 4,4 punktu procentowego wyższy od współczynnika wyznaczonego dla ludności zamieszkałej w miastach, natomiast w 2002 r. - o 0,8 punktu niższy.

* Współczynnik aktywności zawodowej jest to procentowy udział aktywnych zawodowo w ogólnej liczbie ludności danej kategorii (wyróżnionej np. ze względu na płeć, miejsce zamieszkania, wiek lub poziom wykształcenia).

Pod względem wartości współczynnika aktywności zawodowej w 2002 r. województwo warmińsko-mazurskie plasowało się na dziesiątym miejscu w Polsce. Współczynnik był o 3,2 punktu procentowego niższy od najwyższego w kraju (58,3% w województwie mazowieckim) oraz o 2,2 punktu wyższy od najniższego (52,9% w województwie śląskim). W województwie najwyższy wskaźnik zanotowano w powiecie iławskim – 57,4% i mrągowskim- 56,7 % a najniższy w powiecie kętrzyńskim 52,0 % i nidzickim – 52,9%.

Tabl. IV. 3. Ludność w wieku 15 lat i więcej według aktywności ekonomicznej, podregionów i powiatów w 2002 r.

Wyszczególnienie	Ogółem	Aktywni zawodowo	Bierni zawodowo	Nieustalony status na rynku pracy	Współczynnik aktywności. zawodowej
w tysiącach					
Ogółem	1142,4	608,8	496,3	37,3	55,1
Miasta	704,8	375,2	302,2	27,3	55,4
Wieś	437,6	233,6	194,1	10,0	54,6
Podregion elbląski	423,8	230,1	185,3	8,4	55,4
Powiat braniewski	34,9	18,8	15,6	0,6	54,7
Powiat działdowski	51,4	28,7	22,3	0,5	56,3
Powiat elbląski	44,2	23,1	20,5	0,6	53,1
Powiat iławski	70,0	39,7	29,4	1,0	57,4
Powiat nowomiejski	33,4	18,6	14,4	0,3	56,4
Powiat ostródzki	83,7	44,8	37,4	1,6	54,5
m. Elbląg	106,1	56,4	45,8	3,9	55,2
Podregion olsztyński	495,0	261,6	214,8	18,6	54,9
Powiat bartoszycki	50,0	26,4	22,4	1,2	54,1
Powiat kętrzyński	54,7	27,7	25,6	1,4	52,0
Powiat lidzbarski	34,9	18,6	15,7	0,5	54,3
Powiat mrągowski	40,0	21,8	16,7	1,5	56,7
Powiat nidzicki	26,7	13,8	12,3	0,6	52,9
Powiat olsztyński	87,7	46,5	37,7	3,5	55,2
Powiat szczycieński	54,6	29,1	24,0	1,5	54,8
m. Olsztyn	146,5	77,6	60,4	8,4	56,2
Podregion elcki	223,6	117,0	96,2	10,3	54,9
Powiat elcki	65,7	33,4	27,7	4,6	54,6
Powiat giżycki	45,7	24,3	20,0	1,3	54,9
Powiat olecki	26,8	14,3	11,7	0,7	55,1
Powiat piski	44,8	23,6	19,1	2,1	55,3
Powiat gołdapski	21,2	11,3	8,8	1,1	56,1
Powiat węgorzewski	19,5	10,1	8,9	0,5	53,2

1. Aktywni i bierni zawodowo według cech demograficzno-społecznych

Analiza struktury populacji aktywnych zawodowo w poszczególnych grupach wieku wykazała, że największą aktywnością zawodową charakteryzują się osoby w grupie wieku 35-44 lata oraz 25-34 lata. W 2002 r. odsetek osób aktywnych zawodowo w tych grupach wyniósł odpowiednio 28,6% i 26,2%. Osoby w wieku 55 lat i więcej stanowiły zaledwie 5,4% populacji osób aktywnych zawodowo.

Tabl. IV.4. Aktywni zawodowo według wieku i płci w 2002 r.

Wyszczególnienie	Ogółem	15-24 lata	25-34	35-44	45-54	55-64	65 lat i więcej
w tysiącach							
Ogółem¹	608,8	93,6	159,6	174,3	148,4	27,0	5,8
mężczyźni	328,3	52,5	87,3	90,3	77,1	17,4	3,8
kobiety	280,5	41,1	72,3	84,0	71,3	9,6	2,0

1) W dalszym podziale nie uwzględniono osób o nieustalonym wieku

Jednocześnie wiek maksymalnej aktywności zawodowej różnił się dla mężczyzn i kobiet - w 2002 r. mężczyźni osiągalni najwyższą aktywność zawodową w wieku 25-34 lata, a kobiety w wieku 35-44 lata.

Tabl. IV. 5. Współczynniki aktywności zawodowej ludności według wieku i płci w latach 1988 i 2002

Wyszczególnienie	Ogółem	15-24 lata	25-34	35-44	45-54	55-64	65 lat i więcej
w %							
Ogółem	55,1	38,0	85,9	86,9	71,1	24,9	3,7
mężczyźni	61,5	41,6	91,6	89,3	74,9	34,5	6,5
kobiety	49,1	34,3	79,9	84,4	67,3	16,6	2,1

Z punktu widzenia sytuacji na rynku pracy bardzo istotną jest charakterystyka zasobów pracy (populacji aktywnych zawodowo) według ukończonego wykształcenia. Według wyników spisu 2002 najwięcej aktywnych zawodowo miało wykształcenie średnie i policealne (37,1%) i zasadnicze zawodowe (30,2%) natomiast osoby z wykształceniem podstawowym i bez wykształcenia szkolnego stanowiły 19,6% populacji aktywnych zawodowo.

Tabl. IV. 6. Aktywni zawodowo według poziomu wykształcenia i płci w 2002 r.

Wyszczególnienie	Ogółem	Wyższe	Średnie i policealne	Zasadnicze zawodowe	Podstawowe ukończone	Podstawowe nieukończone i bez wykształcenia szkolnego
w tysiącach						
Ogółem¹	608,8	79,8	225,8	184,0	116,4	2,7
mężczyźni	328,3	35,4	101,1	122,5	67,6	1,6
kobiety	280,5	44,4	124,7	61,5	48,8	1,0

1) W dalszym podziale nie uwzględniono osób o nieustalonym poziomie wykształcenia

Analiza poziomu wykształcenia osób aktywnych zawodowo wskazuje na istotne różnice według płci. Dane z 2002 r. pokazały, że kobiety były lepiej wykształcone niż mężczyźni. Wśród kobiet aktywnych zawodowo dominowały absolwentki szkół średnich i policealnych - 44,5%, natomiast wśród mężczyzn osoby, które ukończyły szkoły zasadnicze zawodowe - 37,3%.

Najwyższą aktywnością zawodową charakteryzowały się osoby z wykształceniem wyższym, najniższą zaś osoby nie posiadające ukończonego wykształcenia szkolnego.

Tabl. IV. 7. Współczynniki aktywności zawodowej ludności według poziomu wykształcenia i płci w 2002 r.

Wyszczególnienie	Ogółem	Wyższe	Średnie i policealne	Zasadnicze zawodowe	Podstawowe ukończone	Podstawowe nieukończone i bez wykształcenia szkolnego
w %						
Ogółem	55,1	81,9	66,6	73,8	31,2	6,0
mężczyźni	61,5	82,0	70,9	78,6	38,4	10,5
kobiety	49,1	81,9	63,5	65,9	24,8	3,6

W 2002 r. największy odsetek biernych zawodowo stanowiły osoby w wieku 15-24 lata - 30,7% oraz 65 lat i więcej – 30,1%. Osoby w wieku produkcyjnym stanowiły 49,3% populacji biernych zawodowo.

Tabl. IV. 8. Bierni zawodowo¹ według wieku i płci w 2002 r.

Wyszczególnienie	Ogółem	15-24 lata	25-34	35-44	45-54	55-64	65 lat i więcej	W wieku produkcyjnym
w tysiącach								
Ogółem	496,3	152,5	26,1	26,3	60,4	81,4	149,4	244,7
mężczyźni	205,9	73,8	8,0	10,8	25,8	32,9	54,6	113,2
kobiety	290,4	78,7	18,1	15,5	34,6	48,5	94,8	131,5

1) W podziale nie uwzględniono osób o nieustalonym wieku

Dominującą grupę wśród biernych zawodowo były osoby z wykształceniem podstawowym - 51,7%, oraz ze średnim i policealnym - 22,8%. Struktura biernych zawodowo mężczyzn i kobiet według poziomu wykształcenia była zbliżona, wynosiła odpowiednio 63,3% i 66,6%).

Tabl. IV. 9. Bierni zawodowo¹ według poziomu wykształcenia i płci w 2002 r.

Wyszczególnienie	Ogółem	Wyższe	Średnie i policealne	Zasadnicze zawodowe	Podstawowe ukończone	Podstawowe nieukończone i bez wykształ- cenia szkolnego
w tysiącach						
Ogółem	496,3	17,6	113,0	65,3	256,6	41,5
mężczyźni	205,9	7,8	41,5	33,4	108,5	13,9
kobiety	290,4	9,8	71,6	31,8	148,1	27,7

1) W podziale nie uwzględniono osób o nieustalonym poziomie wykształcenia

2. Pracujący

W maju 2002 r. zbiorowość pracujących liczyła 437,2 tys. osób, z czego prawie dwie trzecie (63,4%) mieszkało w miastach. Większość populacji pracujących (54,9%) stanowili mężczyźni.

Tabl. IV. 10. Pracujący według wieku, płci i miejsca zamieszkania w 2002 r.

Wyszcze- gólnienie	Ogółem ¹	Wiek						
		15-24 lat	25-34	35-44	45-54	55-64	65 lat i więcej	wiek produk- cyjny
w tysiącach								
Ogółem	437,2	47,3	114,3	132,3	114,5	23,2	5,6	427,0
mężczyźni	240,0	27,8	65,1	69,8	59,2	14,6	3,6	234,9
kobiety	197,2	19,6	49,2	62,5	55,4	8,6	1,9	192,0
Miasta	277,4	24,9	73,1	83,6	78,4	15,0	2,4	273,0
Wieś	159,9	22,5	41,2	48,7	36,2	8,2	3,1	154,0
w odsetkach								
Ogółem	100,0	10,8	26,2	30,3	26,2	5,3	1,3	97,7
mężczyźni	100,0	11,6	27,1	29,1	24,6	6,1	1,5	97,9
kobiety	100,0	9,9	25,0	31,7	28,1	4,4	1,0	97,4
Miasta	100,0	9,0	26,4	30,1	28,3	5,4	0,9	98,4
Wieś	100,0	14,1	25,8	30,4	22,6	5,1	2,0	96,3

1) Łącznie z wiekiem nieustalonym.

Struktura pracujących mężczyzn i kobiet według wieku była zbliżona; największy udział w populacji mężczyzn i kobiet stanowiły osoby w wieku 35–44 lata (odpowiednio – 29,1% i 31,7%). Takie same relacje kształtowały się wśród mieszkańców miast i wsi.

Wskaźnik zatrudnienia* w województwie warmińsko-mazurskim w maju 2002 r. był najniższy w Polsce i wynosił 39,6%; wyższy dla mężczyzn niż dla kobiet (odpowiednio: 44,9% wobec 34,5%) oraz wyższy dla mieszkańców miast niż wsi (40,9% wobec 37,4%).

Tabl. IV. 11. Wskaźnik zatrudnienia według wieku, płci i miejsca zamieszkania w 2002 r.

Wyszczególnienie	Ogółem	Wiek						
		15-24 lat	25-34	35-44	45-54	55-64	65 lat i więcej	wiek produkcyjny
w odsetkach								
Ogółem	39,6	19,2	61,5	65,9	54,9	21,4	3,6	50,7
mężczyźni	44,9	22,0	68,3	69,1	57,5	29,0	6,2	53,9
kobiety	34,5	16,3	54,4	62,8	52,3	14,8	2,0	47,3
Miasta	40,9	16,8	65,3	69,1	57,3	22,2	2,6	52,4
Wieś	37,4	22,9	55,8	61,2	50,3	19,9	5,0	48,0

Kształtowanie się wskaźnika zatrudnienia jest bardzo ściśle związane z takimi cechami demograficznymi, jak płeć i wiek. Poziom zaangażowania zawodowego kobiet zarówno w miastach, jak i na wsi, był we wszystkich grupach wieku niższy niż mężczyzn. W najmłodszej grupie wieku (15-24 lata), w skład której wchodziły głównie osoby uczące się, wskaźnik zatrudnienia kształtował się na stosunkowo niskim poziomie i wynosił dla mężczyzn 22,0%, a dla kobiet 16,3%.

Najwyższy poziom powyższego wskaźnika zanotowano w grupie w wieku 35-44 lata; w maju 2002 r. pracę wykonywało 69,1% mężczyzn i 62,8% kobiet w tym wieku.

W kolejnych grupach wieku widoczny jest stopniowy spadek zaangażowania zawodowego, co jest wynikiem trudnej sytuacji osób w tym wieku na rynku pracy i ich stopniowego wycofywania się z życia zawodowego. W populacji osób w wieku 55-64 lata pracował co trzeci mężczyzna i zaledwie 14,8% kobiet.

W poszczególnych grupach wieku wskaźnik zatrudnienia dla mieszkańców miast i wsi kształtował się na dość zbliżonym poziomie. Największa różnica zaznaczyła się w grupie wieku 25-34 lata. Zaangażowanie zawodowe mieszkańców wsi było tu o 9,5 punktu procentowego niższe niż mieszkańców miast.

Istotną cechą, wpływającą na stopień zaangażowania zawodowego i pozycję osoby na rynku pracy jest poziom uzyskanego wykształcenia. W zbiorowości pracujących najliczniejszą grupę stanowiły osoby legitymujące się wykształceniem zasadniczym zawodowym (27,6%), a następnie średnim zawodowym (27,4%). Należy przy tym zaznaczyć,

* Wskaźnik zatrudnienia jest to procentowy udział osób pracujących w liczbie ludności ogółem oraz danej grupy.

że grupy te miały również znaczący udział w ogólnej liczbie ludności w wieku 15 lat i więcej (odpowiednio 22,3% i 19,6%). Pracujące kobiety charakteryzowały się korzystniejszą strukturą wykształcenia niż mężczyźni. Osoby z wykształceniem średnim i wyższym stanowiły 67,9% ogółu pracujących kobiet, podczas gdy dla mężczyzn analogiczny odsetek wynosił 47,1%.

Porównanie poziomu wykształcenia mieszkańców miast i wsi, wypada na niekorzyść ludności wiejskiej. Osoby posiadające wykształcenie średnie i wyższe stanowiły 35,4% pracujących mieszkańców wsi, natomiast 68,6% - pracujących mieszkańców miast. Odsetek pracujących mieszkańców miast z wykształceniem wyższym był trzykrotnie wyższy od analogicznego odsetka dla mieszkańców wsi (22,5% wobec 7,5%).

Tabl. IV. 12. Pracujący według poziomu wykształcenia, płci i miejsca zamieszkania w 2002 r.

Wyszczególnienie	Ogółem	Poziom wykształcenia						
		Wyższe	Policealne	Średnie zawodowe	Średnie ogólnokształcące	Zasadnicze zawodowe	Podstawowe ukończone i nieukończone	Nieustalony poziom wykształcenia
w tysiącach								
Ogółem	437,2	74,4	21,3	119,7	31,5	120,7	69,5	0,0
mężczyźni	240,0	33,1	5,6	63,4	11,1	84,7	42,2	0,0
kobiety	197,2	41,3	15,8	56,4	20,4	36,1	27,3	0,0
Miasta	277,4	62,4	17,1	85,8	24,9	64,6	22,6	0,0
Wieś	159,9	12,0	4,2	33,9	6,6	56,2	47,0	0,0
w odsetkach								
Ogółem	100,0	17,0	4,9	27,4	7,2	27,6	15,9	0,0
mężczyźni	100,0	13,8	2,3	26,4	4,6	35,3	17,6	0,0
kobiety	100,0	20,9	8,0	28,6	10,3	18,3	13,8	0,0
Miasta	100,0	22,5	6,2	30,9	9,0	23,3	8,1	0,0
Wieś	100,0	7,5	2,6	21,2	4,1	35,1	29,4	0,0

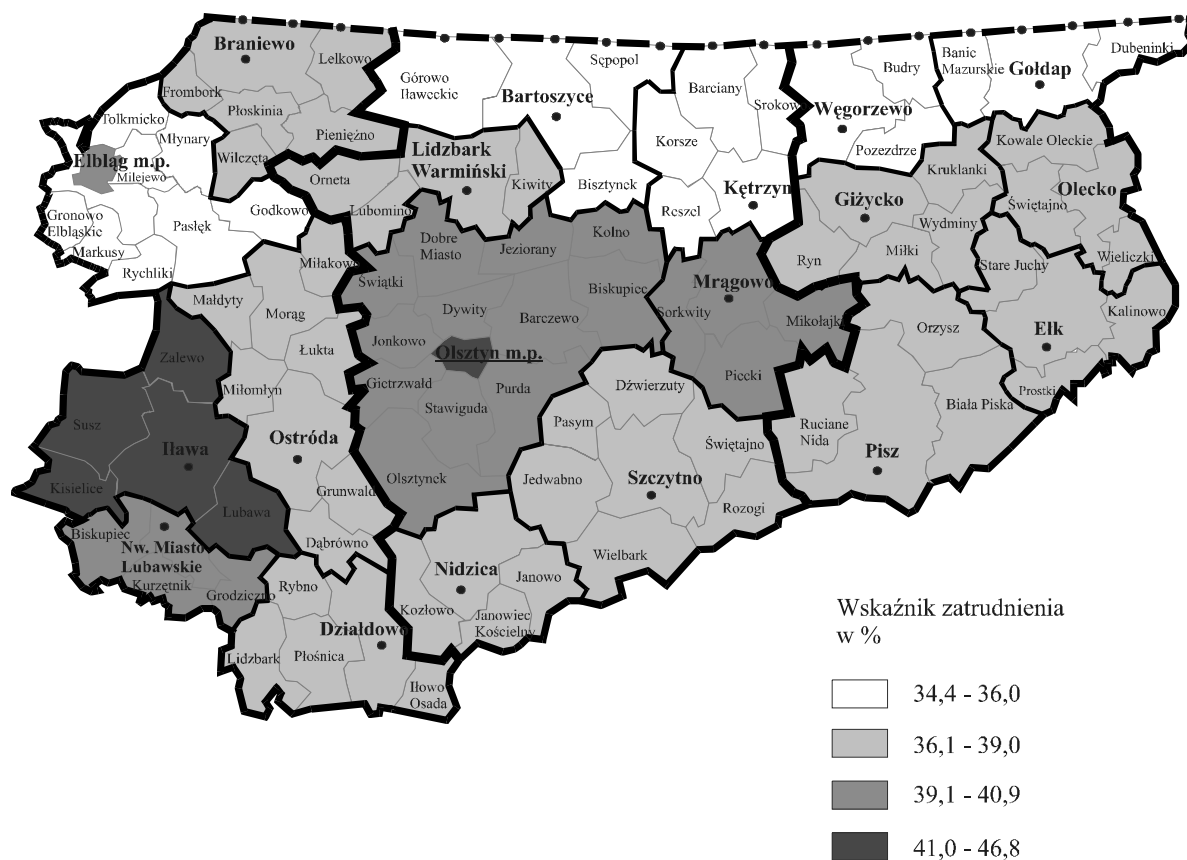
Najwyższy wskaźnik zatrudnienia (76,4%) wystąpił w populacji osób z wykształceniem wyższym, natomiast najniższy (16,7%) - wśród osób z wykształceniem podstawowym ukończonym i nieukończonym. Stosunkowo niski wskaźnik zatrudnienia wystąpił wśród osób z wykształceniem średnim ogólnokształcącym, pracowało bowiem 35,8% tej zbiorowości. Świadczy to o korzystniejszej sytuacji na rynku pracy osób wykształconych i posiadających kwalifikacje zawodowe.

Tabl. IV. 13. Wskaźnik zatrudnienia według poziomu wykształcenia, płci i miejsca zamieszkania w 2002 r.

Wyszczególnienie	Ogółem	Poziom wykształcenia					
		wyższe	poli- cealne	średnie zawodowe	średnie ogólno- kształcące	zasadnicze zawodowe	podstawowe ukończone i nieukończone
		w %					
Ogółem	39,6	76,4	63,6	55,1	35,8	48,4	16,7
mężczyźni	44,9	76,6	66,1	59,7	39,6	54,3	18,1
kobiety	34,5	76,1	62,8	50,7	34,0	38,7	12,1
Miasta	40,9	76,0	63,7	54,1	34,4	46,1	11,6
Wieś	37,4	78,1	63,2	57,9	42,2	51,4	21,2

Wskaźnik zatrudnienia był dość znacznie zróżnicowany terytorialnie (patrz mapka). Najwyższy wskaźnik wystąpił w mieście Olsztynie (46,8%) oraz w powiecie iławskim (43,0%), zaś najniższy w powiecie gołdapskim (34,4%) i bartoszyckim (34,7%).

Wskaźnik zatrudnienia w 2002 r.

W populacji osób pracujących najliczniejszą grupę stanowili pracownicy najemni (334,0 tys. osób, tj. 76,4% ogólnej liczby pracujących). Wśród mieszkańców miast odsetek ten był wyższy i wynosił 85,9%, zaś wśród mieszkańców wsi - 59,8%. Drugą pod względem wielkości grupę stanowiły osoby pracujące na własny rachunek (14,7%). Zdecydowanie wyższy odsetek pracujących na własny rachunek wystąpił na wsi niż w mieście (26,0% wobec 8,2%), co jest związane z wysokim udziałem wśród pracujących osób - mieszkańców wsi, użytkujących indywidualne gospodarstwa rolne.

Struktura populacji mężczyzn i kobiet według statusu zatrudnienia kształtowała się podobnie. Mężczyźni i kobiety najczęściej pracowali jako pracownicy najemni, przy czym w przypadku kobiet odsetek ten był wyższy i wynosił odpowiednio 79,6%, wobec 73,7% dla mężczyzn. Mężczyźni częściej niż kobiety byli pracodawcami (4,9% wobec 2,9%), bądź pracowali na własny rachunek (odpowiednio 18,1% i 10,5%). Kobiety natomiast częściej niż mężczyźni pomagały w prowadzeniu rodzinnej działalności gospodarczej (6,9% wobec 3,2%).

Tabl. IV. 14. Pracujący według statusu zatrudnienia, płci i miejsca zamieszkania w 2002 r.

Wyszczególnienie	Ogółem	Pracownicy najemni	Pracodawcy	Pracujący na własny rachunek	Pomagający członkowie rodzin	Nieustalony status zatrudnienia
	w tysiącach					
Ogółem	437,2	334,0	17,5	64,3	21,3	0,1
mężczyźni	240,0	177,0	11,8	43,5	7,7	0,0
kobiety	197,2	157,0	5,7	20,8	13,7	0,0
Miasta	277,4	238,4	14,0	22,7	2,3	0,0
Wieś	159,9	95,6	3,6	41,6	19,0	0,1
	w %					
Ogółem	100,0	76,4	4,0	14,7	4,9	0,0
mężczyźni	100,0	73,7	4,9	18,1	3,2	0,0
kobiety	100,0	79,6	2,9	10,5	6,9	0,0
Miasta	100,0	85,9	5,0	8,2	0,8	0,0
Wieś	100,0	59,8	2,2	26,0	11,9	0,1

3. Bezrobotni

Według wyników spisu powszechnego ludności i mieszkań 2002 liczba bezrobotnych w województwie wynosiła 171,5 tys. osób, a stopa bezrobocia[†] osiągnęła poziom 28,2% (wobec 21,2% w Polsce) i była najwyższa w kraju. W przypadku kobiet bezrobocie występowało częściej niż wśród mężczyzn, o czym świadczy stopa bezrobocia; kobiety – 29,7%, mężczyźni – 26,9%.

[†] Udział osób bezrobotnych w liczbie ludności aktywnej zawodowo ogółem oraz danej grupy

Większą zbiorowość bezrobotnych stanowi ludność w miastach. Liczba bezrobotnych mieszkańców miast wynosiła 97,9 tys., co stanowiło 57,0% ogólnej liczby bezrobotnych. Natomiast stopa bezrobocia w miastach kształtowała się na poziomie 26,1%, a na wsi wynosiła 31,6%, co świadczy o tym, że wśród mieszkańców wsi bezrobocie występowało częściej.

Tabl. IV. 15. Bezrobotni według wieku, płci i miejsca zamieszkania w 2002 r.

Wyszczególnienie	Ogółem ¹⁾	Wiek					Wiek produkcyjny
		15-24 lata	25-34	35-44	45-54	55 lat i więcej	
w tysiącach							
Ogółem	171,5	46,3	45,3	42,0	33,9	4,1	170,5
mężczyźni	88,2	24,8	22,2	20,4	17,9	2,9	87,7
kobiety	83,3	21,6	23,1	21,5	15,9	1,1	82,8
miasta	97,9	25,2	24,9	23,6	21,4	2,8	97,3
wieś	73,7	21,1	20,4	18,4	12,4	1,3	73,2
w odsetkach							
Ogółem	100,0	27,0	26,4	24,5	19,7	2,4	99,4
mężczyźni	100,0	28,1	25,1	23,2	20,3	3,3	99,4
kobiety	100,0	25,9	27,8	25,9	19,1	1,3	99,4
miasta	100,0	25,7	25,4	24,1	21,9	2,9	99,4
wieś	100,0	28,7	27,7	25,0	16,9	1,7	99,3

1) Łącznie z wiekiem nieustalonym

Wyniki spisu potwierdziły fakt, że na ryzyko znalezienia się w grupie osób bezrobotnych narażeni są głównie ludzie młodzi, bowiem ponad połowa – 53,4% - populacji bezrobotnych nie przekroczyła 35 roku życia.

Struktura wieku bezrobotnych mężczyzn i kobiet była podobna: 53,2% mężczyzn i 53,7% kobiet stanowiły osoby w wieku do 34 lat. Bezrobotni mieszkańcy wsi byli młodszy niż bezrobotni zamieszkali w miastach; osoby w wieku do 34 lat stanowiły 56,4% ogółu bezrobotnych na wsi, podczas gdy analogiczny wskaźnik dla bezrobotnych mieszkańców miast wynosił 51,1%.

W poszczególnych grupach wieku występowało wyraźne zróżnicowanie natężenia bezrobocia.

Najwyższe bezrobocie wystąpiło w grupie osób w wieku 15 – 24 lata. W maju 2002r. liczba bezrobotnych w tym wieku wyniosła 46,3 tys., a stopa bezrobocia ukształtowała się na poziomie 49,5%.

Tabl. IV. 16. Stopa bezrobocia według wieku, płci i miejsca zamieszkania w 2002 r.

Wyszczególnienie	Ogółem	Wiek					Wiek produkcyjny
		15-24 lata	25-34	35-44	45-54	55 lat i więcej	
		w %					
Ogółem	28,2	49,5	28,4	24,1	22,8	12,4	28,5
mężczyźni	26,9	47,2	25,4	22,6	23,3	13,9	27,2
kobiety	29,7	52,4	32,0	25,6	22,3	9,7	30,1
miasta	26,1	50,2	25,4	22,0	21,5	13,9	26,3
wieś	31,6	48,5	33,1	27,5	25,6	10,0	32,2

Drugą zbiorowość istotną z punktu widzenia dużego ryzyka znalezienia się w grupie bezrobotnych tworzyły osoby w wieku 25 – 34 lata. Stopa bezrobocia dla tej populacji wyniosła 28,4%. Natężenie bezrobocia zmniejszało się w miarę przechodzenia do kolejnych (wyższych) przedziałów wieku. Najniższa stopa bezrobocia (12,4%) wystąpiła w grupie osób w wieku 55 lat i więcej.

Dla osób w wieku do 44 lat natężenie bezrobocia było niższe wśród mężczyzn niż kobiet, natomiast dla grup wieku powyżej 45 lat zaobserwowano odwrotne proporcje: wyższą stopę bezrobocia w populacji mężczyzn niż kobiet.

Wśród osób bezrobotnych w 2002 roku dominowały osoby posiadające niski poziom wykształcenia. Najliczniejszą grupę stanowili bezrobotni z wykształceniem co najwyżej zasadniczym zawodowym (112,8 tys., tj. 65,8% ogółu bezrobotnych). Najmniej liczną zbiorowość stanowili bezrobotni z wykształceniem wyższym (5,4 tys., tj. 3,2%).

Tabl. IV. 17. Bezrobotni według poziomu wykształcenia, płci i miejsca zamieszkania w 2002 r.

Wyszczególnienie	Ogółem ¹⁾	Wykształcenie					
		wyższe	poli- cealne	średnie zawo- dowe	średnie ogólno- kształcące	zasadnicze zawodowe	podstawowe i podstawo- we nieukoń- czone
		w tysiącach					
Ogółem	171,5	5,4	4,5	35,4	13,3	63,3	49,5
mężczyźni	88,2	2,3	1,1	15,9	4,1	37,9	27,0
kobiety	83,3	3,1	3,4	19,5	9,3	25,4	22,5
miasta	97,9	4,6	3,5	24,5	10,4	34,9	20,0
wieś	73,7	0,8	1,0	10,9	3,0	28,4	29,6
		w %					
ogółem	100,0	3,2	2,6	20,6	7,8	36,9	28,9
mężczyźni	100,0	2,6	1,3	18,0	4,6	42,9	30,6
kobiety	100,0	3,7	4,0	23,5	11,1	30,5	27,1
miasta	100,0	4,7	3,6	25,0	10,6	35,6	20,4
wieś	100,0	1,1	1,3	14,8	4,0	38,6	40,1

¹⁾ Łącznie z nieustalonym poziomem wykształcenia

Bezrobotni mężczyźni charakteryzowali się mniej korzystną strukturą wykształcenia niż kobiety. Udział kobiet z wykształceniem co najwyżej zasadniczym zawodowym w ogólnej liczbie bezrobotnych kobiet wynosił 57,6%, podczas gdy analogiczny wskaźnik dla mężczyzn kształtował się na poziomie 73,5%.

Niekorzystnie kształtowała się struktura wykształcenia bezrobotnych mieszkańców wsi. Osoby z wykształceniem zasadniczym zawodowym lub niższym stanowiły 78,7% bezrobotnych mieszkańców wsi oraz 56,1% bezrobotnych mieszkańców miast.

Tabl. IV. 18. Stopa bezrobocia według poziomu wykształcenia, płci i miejsca zamieszkania w 2002r.

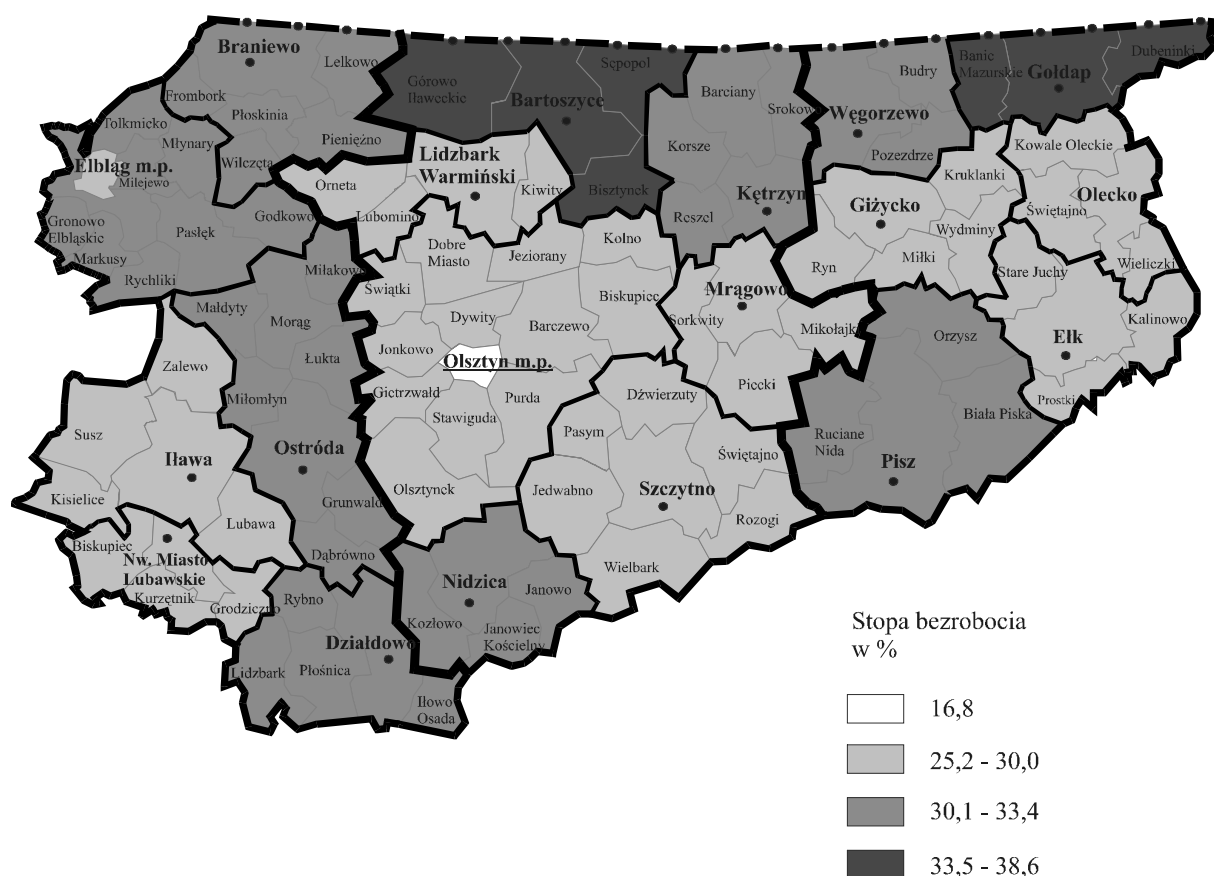
Wyszczególnienie	Ogółem	Wykształcenie					
		wyższe	policealne	średnie zawodowe	średnie ogólnokształcące	zasadnicze zawodowe	podstawowe i podstawowe nieukończone
w %							
Ogółem	28,2	6,8	17,4	22,8	29,7	34,4	41,6
mężczyźni	26,9	6,5	16,7	20,0	26,8	30,9	39,0
kobiety	29,7	7,0	17,6	25,7	31,2	41,3	45,2
miasta	26,1	6,9	16,9	22,2	29,4	35,1	46,9
wieś	31,6	6,4	19,1	24,4	31,0	33,6	38,6

Wyniki spisu potwierdziły tezę, że im niższy poziom wykształcenia, tym większe ryzyko znalezienia się w grupie bezrobotnych. Najniższą stopę bezrobocia – 6,8% - zanotowano dla osób posiadających wykształcenie wyższe. Natomiast w najtrudniejszej sytuacji na rynku pracy były osoby o niskim poziomie wykształcenia lub bez kwalifikacji zawodowych. Najwyższa stopa bezrobocia – 41,6% - wystąpiła wśród osób z wykształceniem podstawowym ukończonym lub nieukończonym. Spośród osób o tym poziomie wykształcenia w szczególnie trudnej sytuacji byli mieszkańcy miast, bowiem dla tej słabo wykształconej grupy ludności stopa bezrobocia wyniosła aż 46,9% (wobec 38,69% - dla mieszkańców wsi). Wysoką stopę bezrobocia zanotowano również dla osób z wykształceniem zasadniczym zawodowym – 35,1% oraz średnim ogólnokształcącym – 29,4%.

Skala bezrobocia była zróżnicowana przestrzennie. Największą stopę bezrobocia zanotowano w powiecie gołdapskim (38,6%) oraz bartoszyckim (35,8%) zaś najniższą w mieście Olsztynie (16,8%).

W ujęciu przestrzennym obok stopy bezrobocia istotna jest też liczba bezrobotnych. Najwięcej bezrobotnych odnotowano w mieście Elblągu - 15,1 tys. (8,8% ogólnej liczby bezrobotnych w województwie), powiecie ostródzkim - 13,7 tys. (8,0%) oraz w mieście Olsztynie – 13,1 tys. (7,6%), najmniej w powiatach: węgorzewskim – 3,3 tys. (1,9%), oleckim – 4,2 tys. (2,4%) oraz nidzickim – 4,2 tys. (2,5%).

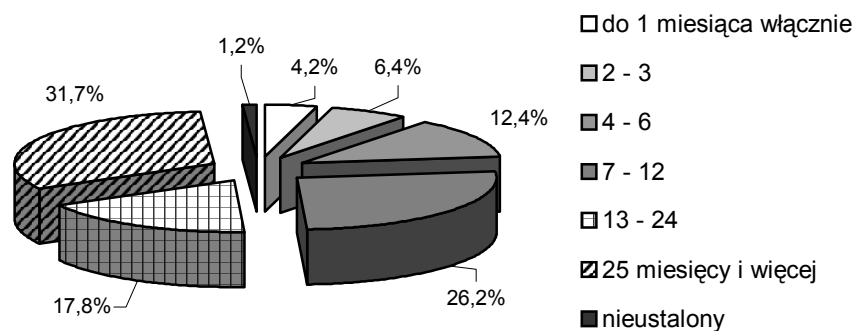
Stopa bezrobocia w 2002 r.

Według wyników spisu powszechnego ludności i mieszkań w 2002 r. bezrobotni poszukujący pracy przez okres do jednego miesiąca byli najmniej liczną grupą, liczącą 7,2 tys. osób, tj. 4,2% ogólnej liczby bezrobotnych.

Najliczniejszą grupę bezrobotnych tworzyły osoby poszukujące pracy 25 miesięcy i dłużej. Populacja ta liczyła 54,4 tys. osób, prawie 1/3 ogółu bezrobotnych.

Struktura bezrobotnych według okresu poszukiwania pracy w 2002 r.

Zbiorowość długotrwale bezrobotnych, tzn. poszukujących pracy przez okres dłuższy niż rok, liczyła 85,0 tys. osób, co stanowiło 49,6% ogólnej liczby bezrobotnych (wobec 45,8% w Polsce). Większy odsetek długotrwale bezrobotnych zanotowano jedynie w województwie podkarpackim – 50,6%. Na długotrwale bezrobocie bardziej narażone były kobiety, bowiem udział kobiet długotrwale poszukujących pracy w ogólnej liczbie bezrobotnych kobiet wyniósł w województwie 54,6%, podczas gdy analogiczny wskaźnik dla mężczyzn kształtował się na poziomie 44,8%.

Długotrwale bezrobotni częściej występowali wśród ludności zamieszkałej na wsi. W grupie bezrobotnych mieszkańców wsi osoby poszukujące pracy dłużej niż rok stanowiły 51,0%, podczas gdy w populacji bezrobotnych mieszkańców miast – 48,5%.

Powiaty o największej liczbie długotrwale bezrobotnych to: braniewski – 58,1% ogólnej liczby bezrobotnych, gołdapski – 55,8% oraz węgorzewski – 54,8%.